

Social utblick

Margareta Åhlstrand

Socialtjänstlagens människosyn och socialarbetarens

Under min studietid vid Socialinstitutet i Stockholm i slutet av 1950-talet fick jag i min hand ett ex av "Codex Ethicus för socialarbetare". Vid närmare studium många år senare visar det sig att intentionerna i de 18 punkterna väl överensstämmer med tankegångarna i Socialtjänstlagen trots att den sista barnavårdslagen var av senare datum (1960). Exempelvis lyder punkt 2 sålunda: "Socialarbetarens främsta mål är klientens normala funktion i samhällslivet under värdiga villkor" vilket är en bekant tanke från Socialtjänstlagens portalparagraf, och flera exempel finns.

Under senare år har socialtjänsten närstående fackliga organisationer ventilerat etiken inom vården och framställt egna nya "Codex Ethicus" som dessutom tar ställning till socialarbetarnas förhållningssätt gentemot sina kolleger, arbetsplats, yrket och samhället. Ämnet har under ett par decennier inte berörts i nämnvärd omfattning.

Enligt punkt 9 i 1950-talets etiska regler för socialarbetare "skall socialarbetaren inte göra sin auktoritet gällande på sådant sätt att klientens rätt att själv bestämma över sig äventyras". Detta är förhoppningsvis mera självklart idag. Varje människa är unik, en individ med vilja, känsla, kreativitet och en individ i utveckling. Det är viktigt att vi socialarbetare blir så trygga i vår yrkesroll att vi ser den enskilda människan sådan hon är, inte bara med brister utan med de resurser, den livskraft och den utvecklingsbarhet hon besitter. Och om hon inte låter sig stöpas i de former vi tror är de enda tänkbara, vi ändå ger henne chansen att "ta ansvar för sin sociala situation".

Är vi medmänniskor med *alla* de människor som vi har kontakt med i vår verksamhet?

Är det som är bra för oss i alla lägen även bra för

andra? Har vi förmåga att skaffa oss kunskap om våra medmänniskors behov så att vi inte gör ont värre?

Kanske några poäng filosofi i utbildningen skulle vara ett bra komplement till övriga ämnen för att ge den blivande socialarbetaren en fastare grund att stå på i sitt arbete med människor vars största behov mycket ofta är kontakt med en trygg medmänniska.

Barnomsorg och äldreomsorg framhålles ofta som prioriterade områden inom socialtjänsten. Innebär detta att arbetet inom området Individ- och familjeomsorg – drogmisbrukare, barn som far illa, människor med otillräckliga inkomster eller svag förmåga att skaffa sig inkomster – har lägre prioritet? Beror det endast på att detta område är mera lagreglerat eller kan det vara så att detta är en mera impopulär grupp att arbeta med, en ointressant grupp – av ringa politiskt intresse? Det kan möjligen vara lättare att "verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt och att ha en aktiv och meningsfull tillvaro med andra" (Sol* § 19) än att acceptera att "den enskilde har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och sin livsföring i övrigt, om hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt" (Sol § 6), eller "verka för att äldre människor får goda bostäder och ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service" (Sol § 20) än att se till att den "enskilde genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå" (Sol § 6)?

Är barnomsorg bara omsorg om barn som behöver en vettig tillsyn under den tid föräldrarna är i arbete? Är inte barnomsorg lika mycket ett begrepp som i första hand innebär att barn som behöver omsorg som annars ingen ger dem på grund av okunskap om barns behov, oförmåga (av många skäl), avsaknad av föräldrar eller andra vuxna som står till barnens förfogande? Visserligen finns många av dessa barn i den traditionella barnomsorgen men det är inte i första hand för deras skull som Barnomsorgsverksamheten prioriteras.

Här kan nämnas att Föreningen Sveriges Socialchefer under år 1987 vill lyfta fram de ideologiska frågorna och detta särskilt tydligt i ett par konferenser under året.

Kan vi, vill vi, eller rent av har vi ställt upp på

socialtjänstens mål i portalparagrafens "ekonomiska och sociala trygghet, och jämlikhet i levnadsvillkor"? Bygger vår verksamhet på respekt för människors självbestämmande och integritet? Hur detta skall ske finns inte angivet i lagen men det ankommer på oss socialarbetare att inför politikerna redovisa förslag till såväl generella som individinriktade insatser för grupper av människor och enskilda som leder till förutsättningar till goda levnadsförhållanden för människor.

Solidaritet och demokrati liksom självbestämmande och jämlikhet är stora och starka ord i Socialtjänstlagen. Efter fem års träning i tillämpning av Socialtjänstlagen är det väl dags att vi utvärderar vårt eget ställningstagande, vår egen människosyn

som styr så mycket av vårt handlande i vårt dagliga arbete.

Vi har i vårt dagliga arbete sällan tid och möjlighet att tillsammans med våra arbetskamrater ifrågasätta vår egen och varandras människosyn utifrån de lagar och förordningar vi är satta att arbeta efter.

Hur tacklas dessa frågor vid våra utbildningsenheter för dagens socialarbetare? Vilken människosyn präglar 80-talets "Codex Ethicus"?

Hur ser våra lagar inom Socialtjänsten ut efter nästa förändring? Är vår människosyn "på rätt väg" eller är den p g a det rådande ekonomiska läget på återgång till husbondevälde med samhällsmaskineriet som den store husbonden?

* Socialtjänstlagen